

**ОДГОВОР РЕДАКЦИЈЕ ВИДОСЛОВА
ЕПИСКОПУ СРЕМСКОМ Г.ВАСИЛИЈУ
НА ЊЕГОВ ТЕКСТ
„КУЛТУРА ПЛОДОТВОРНОГ ДИЈАЛОГА“
(ОБЈ. У ПРАВОСЛАВЉУ БР. 969/970, 1-15. АВГУСТ 2007.)**

Ваше ѿреосвешћенство,

Са изузетном пажњом прочитали смо текст са Вашим потписом „Култура плодотворног дијалога“ у прошлом броју часописа Патријаршије СПЦ „Православљу“ (бр.969/970, 1-15.август 2007.г, стр16-18).

Из самог наслова не бисмо могли закључити о чему се у тексту ради, али већ у првим редовима схватили смо да је у питању осврт на новонастали дијалог између архијереја наше Цркве, а који се тиче тзв. литургичких питања, заиста озбиљне и дубоке теме са којом се сусрећемо већ дуги низ година. Али, почетна нејасноћа у разумијевању написаног – наиме да ли се ради о есејистичкој прози о феномену дијалога у људском друштву, па с тим у вези и код Срба, и критике какав он јесте и какав би он по Вама требало да буде, као и о лекцијама о лијепом понашању, или се пак ради о Вашем ставу у вези са поменути-тим литургичким питањима – није остала разјашњена до самог краја текста.

Интересантно је да своје размишљање о плодотворном и културном дијалогу почињете са неаргументованом и нејасном критиком епископа који с „непоштовањем квалификују“ оне који су се „усудили да се заложу за поштовање вековног канонског поретка СПЦ“, и опет до краја текста не дознасмо ко ту кога квалификује и ко чува, и ко, не дај Боже, руши вјековни поредак. Забрињава Вас одсуство културе дијалога и кажете да се уводи тужна пракса неопозивих и искључивих судова из српске свакодневнице. Сва ова Ваша забринутост имала би тежину кад бисте били досљедни и рекли на кога се управо односи одсуство културе дијалога. Без иједног аргумента сте једини аргументовани текст који је објављен у Православљу на ову тему, а који је претпостављамо био циљна тачка оптужбе (Вл. Атанасије Јевтић, *О обнови литургијској живојши, а не ѿромени или реформи Литургије* – осврт на одлуку протеклог Св.Арх.Сабора) и гдје сте храбро избјегли да будете конкретни, већ на почетку прогласили неаргументованим. То је, с поштовањем, *contradictio in adjecto*.

Ко то доноси неопозиве и искључиве ставове? Да нису то можда они о којима говори Архиепископ Филарет Черниговски: „За такве људе

поредак богослужења са којим су они упознати јесте изворни и непроменљиви поредак. Зашто? Зато што у потпуности игноришу историју црквеног живота и, како су обузети собом, цене једино оно што они знају.“ (Александар Шмеман, О питањима литургијске праксе, писмо моме епископу, Видослов бр.42, стр.139) Пажљиво смо читали текстове архијереја против кога ви витешки устајете називајући га иронично „умним“, очито посебно погођени примједбом која се односи на незнање и на неутемељеност ставова. Већ је пословична побуна против учених којој ни Ви нисте одољели већ на самом почетку Вашег текста. Какву ли би позицију сходно томе имали Апостол Павле и Василије Велики, Григорије Богослов, Јован Златоусти, све до Светог оца нашег Саве да смо се тако иронично односили према ученима?

Необично смо Вам захвални што помињете менталитет искључивости и непревладани догматизам. Извор искључивости налазите у менталитету српске политичке заједнице. Али, какве везе, владику, има политичка заједница и заједница која је Црква, какве везе има политика и литургијска обнова и какве везе има политички дијалог и литургијски поредак?

Такође смо Вам захвални што се позивате на *дрυιoσi* и *paзличиiшoσi*. Жељели бисмо овдје да Вас напоменемо како су они које браните од „некултурних“ у својим натписима и дискусијама константно и тако тврдо упућивали и упућују на једнообразност, и то им/вам је одлучујући аргумент. У тексту који нападате са великом сигурношћу изнјето је мноштво аргумената којима се потврђује да савршена литургијска једнообразност никада није постојала у Цркви чак ни као идеал. Црква никада то није сматрала нити то јесте израз њеног јединства.

Свима је познато да су постојале разлике и да постоје, али ако будемо проглашавали једнообразност за мјерило јединства никада се нећемо ујединити и чак ћемо заборавити и само значење, суштину и смисао наше вјере, самога Христа и Апостоле који су, авај, били тако различити! Нећемо моћи разумјети да су Апостол Јаков, Василије Велики, Јован Златоусти служили исту службу на различите начине. Нећемо моћи схватити да је присуство Царства овдје на земљи, како каже Св. Симеон Нови Богослов, у томе да сваки дан једемо Тијело и Крв Господа нашега Исуса Христа. Заборавићемо и све Оце свих Васељенских сабора који нису расправљали о томе зашто се неко причешћује, него само и онда зашто се неко не причешћује.

Помињете у овом вашем размишљању да култури дијалога недостају равноправност и толеранција, о којима свакодневно слушамо из уста људи овога свијета. А онда одједном, некако изненада, цитирајући Апостола Павла позивате се на љубав. Толеранција и љубав, ипак,

често пута у животу нису на истој страни. Примјера ради, мајка је често нетолерантна према својој дјечи, али то не значи да их не воли, док се толеранција често пута показује као хладна змијска кожа која жели да нас свеже и одведе у укалупљени простор без љубави. И, парадоксално, може да убије прави дијалог својим маниризмом, куртоазијом, фразеологијом. Након оваквог позива на равноправност, толеранцију и љубав за једног иоле црквеног човјека врхунац изненађења је позив на „демократску свијест“ и још жал због тога што немамо „еманциповану средину“.

Драги и поштовани карловачки владико, којим то језиком говорите и шта њиме покушавате да кажете? Шта значе сви ти изрази: „инерција нормe“, „конзервативна стварност“, „монополистичка позиција“, „превазиђени менталитети“, „дефект осећајности“, „екстремистичка комуникација“? С обзиром на то да пишете у званичним новинама наше Патријаршије хтјели бисмо Вас упозорити да још нико никад, макар у новијој историји овога листа, није говорио тако свјетовним језиком, штавише голим публицистичким стилем препуним *новинских флоскула* и *полициканијских шаушолоија*. И не само на лексичком нивоу, него и на значењском одсвуда избија новинарска бомбастичност у помало испразним констатацијама. „Изгледа да је на овим просторима мржња глувослепо трајно стање.“ Зар је то реченица пуна наде и богочовјечанског оптимизма својствена једном архијереју? – прије је хладна, интелектуалистичка констатација депресије. Ваш је цитат народне пословице да се „човек по говору познаје“.

Такође, немогуће је из Вашег текста закључити кога критикујете, а кога подржавате. Испоставиће се на крају да је текст уопштен као и наслов. Помињете и Устав и кажете да учесници у дијалогу морају да прихвате оквире и правила, у супротном не може се говорити о дијалогу, него о покушају „револуционарног мијењања организације“. Питате се да ли је могуће водити дијалог са онима који и поред одлука Светог Архијерејског Сабора сматрају да их оне не обавезују. Пишете о обавезујућем дејству одлука Светог Архијерејског Сабора а да ни у једном ретку нисте објаснили шта је то Св.Арх. Сабор одлучио и шта подразумијевате под тим непридржавањем.

Нарочито се борите против говора острашћености, али не знамо на коју врсту острашћености мислите? Хтјели бисмо Вас обавијестити о једном и једином православном (аскетском) приступу. Биће Вам врло интересантно да сазнате како православни аскетизам никада и нипошто не подразумијева нестанак и немање страсти, него преображај страсти (Свети Григорије Палама). А преображај страсти нипошто не подразумијева оно што препоручује текст са Вашим потписом – индиферентност, стерилност и бледуњаву толерантност за све и сва. Пра-

вославнима се кроз историју могло много шта замјерити али никада бестрашће и немање ревности: „Ревност за дом твој изједе ме“ (Пс. 69,10) Сваки који би читао Ваш текст и прихватио га за мјерило ствари морао би да се безмало разочара у Христа, јер Христос врло често не подноси немање ревности и однос „у рукавицама“. Ријечи којима је Он говорио и обраћао се људима, између осталог су и: „О роде, невјерни и покварени“ (Лк.9,41), „Тешко теби, Витсаидо!“ (Мт. 11,21), „змије, породи аспидини“ (Мт.23,33), „окречени гробови“ (Мт.23,27), и оно што је најважније: „Чувајте се квасца фарисејског, а то је лицемјерје“ (Лк.12,1).

Шта сте све говорили о дијалогу и колико дуго, владико, а нигдје Христа нема, нигдје Јеванђеља Христовог?! Зар нам Он није Алфа и Омега? Зар се дијалог толико проважнио? Ријеч *дијалог* долази од грчке ријечи διὰ (=кроз) и ријечи λόγος, дакле истински дијалог бива у и кроз и са Логосом. Овдје се све вријеме прича о дијалогу, али нигдје, нигдје нема Логоса. Причате о демократији, о друштву у транзицији, о језику, о странчарењу, о епитетима и етикетама, о слободи, о људским споразумијевањима, о здрављу, о друштву, о појединцу, о дијалогу и монологу, а нигдје Христа! У цијелом тексту нигдје нема Христа! Да сте се само Њега сјетили... И цитати Павлови су од оних ријетких у којима се не помиње Христос, а који се никако не уклапају у контекст текста са Вашим потписом. Помињете екстремисте, фанатике, револуционаре све и свакога осим Њега! Авај.

Треба нам дијалог који може и да боли али који ће донијети плода. Лажни или „културни“ дијалог, како сте га ви псеудо-философски објаснили, неће бити плодотворан како је стајало у оном заиста претенциозном наслову. Другог и другачијег није лако прихватити и бити једно са њим, зато хришћански живот подразумијева крст а не бјежање од њега. Христос нас је потрпио и позвао да трпимо један другога, а не да се један другога улагујемо па макар то било и много културно. Није ово позив на некултуру, напротив, него позив на искрени дијалог пун љубави која избацује сваки страх напоље и носи онај хришћански оптимизам, коме ни врата паклена не могу одољети...

Нажалост, текст са Вашим потписом пун је страха и песимизма, очајничког хватања ни за шта и ни за кога, а најмање за Христа. Потребан нам је разговор пред Њим и са Њим, да гледајући у Његово лице, у коме видимо свако лице, и Ваше, наравно, драги владико, водимо богословски дијалог као што су то чинили Свети Оци наши, као што читамо у Светим Писмима и Светим канонима, а не како нас иза паравана општости савјетују публицисти са циљем да се Његово лице не види јасно као што јесте.